

Academia de Studii Economice din București
Școala Doctorală Economie I

TEZĂ DE ABILITARE

Candidat,
Conf.univ.dr. Andrei Hrebenciuc

București, 2026

Academia de Studii Economice din București
Școala Doctorală Economie I

Transformarea modelului european din perspectiva provocărilor secolului XXI

REZUMAT ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Candidat,
Conf.univ.dr. Andrei Hrebenciuc

București, 2026

REZUMAT

Teza de abilitare ”Transformarea modelului european din perspectiva provocărilor secolului XXI” relevă principalele rezultate profesionale realizate de-a lungul carierei academice incluzând și planurile de evoluție din viitor. Lucrarea este structurată pe un format clasic: rezumatul în limba romana și engleză, contextul științific al temei de cercetare și trei secțiuni principale care includ realizările profesionale și planurile de dezvoltare a carierei, la final fiind introduse referințele bibliografice.

Demersul dat urmărește evoluția unui proiect economic și instituțional construit pe o ambiție greu de susținut fără ajustări permanente: asocierea libertății politice, prosperității materiale și coeziunii sociale într-un spațiu format din economii cu istorii diferite, structuri productive inegale și capacități instituționale aflate în permanentă probă. Reconstrucția postbelică, consolidarea pieței comune și coordonarea monetară către Europa Centrală și de Est au dat Uniunii Europene o arhitectură unică, fiecare etapă de integrare aducând o vulnerabilitate nouă alături de câștigul instituțional obținut.

Europa postbelică a pornit dintr-o stare de fragilitate economică profundă, într-un sistem internațional dominat de dolar, reconstrucție industrială și competiție geopolitică între Vest și Est. Planul Marshall, arhitectura Bretton Woods și protecția strategică americană au creat condițiile revenirii economice, dar au plasat continentul într-o relație de dependență monetară și politică față de Statele Unite ale Americii. Creșterea, relansarea comerțului și convergența economică au fost însoțite de o întrebare care avea să revină în forme diferite pe tot parcursul construcției europene: cum poate un continent dependent de stabilitatea externă să își construiască autonomia economică fără a compromite propriul model social.

Din această tensiune inițială s-a născut preocuparea europeană pentru stabilitate monetară. Ordinea creată după Bretton Woods a oferit cursuri relativ stabile și un cadru favorabil schimburilor comerciale, dar convertibilitatea dolarului în aur a ascuns o asimetrie imposibil de menținut pe termen lung. Politica monetară americană influența lichiditatea globală, iar statele europene suportau efectele unei arhitecturi în care moneda de rezervă aparținea unei singure puteri. Pe măsură ce productivitatea europeană s-a apropiat de cea americană, tensiunea dintre stabilitatea cursurilor, mobilitatea capitalului și autonomia politicilor naționale a devenit tot mai acută, pregătind prăbușirea vechiului aranjament monetar și obligând Europa să caute propriile mecanisme de protecție.

Căutarea unui sistem european de stabilitate monetară a apărut din nevoia de a stabiliza piața comună în fața volatilității valutare și a atacurilor speculative pe monede naționale. Șarpele în Tunel,

Sistemul Monetar European, ECU și mecanismele de realiniere au reprezentat încercări succesive de a crea o ordine monetară internă într-un spațiu în care inflația, competitivitatea și credibilitatea politicilor economice diferă puternic de la un stat la altul. Germania a devenit ancora credibilității, iar celelalte economii au încercat să transforme această credibilitate într-un bun comun, deși disciplina internă necesară unei asemenea construcții nu era distribuită uniform.

Această acumulare de încercări, ajustări și compromisuri a pregătit trecerea către Tratatul de la Maastricht, unde moneda unică a fost concepută ca soluție instituțională pentru stabilitate, eliminarea riscului valutar și consolidarea pieței unice. În interiorul acestei arhitecturi a rămas însă o fragilitate structurală care avea să marcheze decisiv primele decenii ale secolului XXI: politica monetară a devenit comună, în timp ce politica fiscală a rămas la discreția statelor membre. Criteriile de convergență nominală au conturat un limbaj al disciplinei, dar nu au putut produce de la sine convergență reală, capacitate comună de stabilizare sau mecanisme suficiente de absorbție a șocurilor asimetrice.

Criza financiară declanșată în 2008 a transformat această fragilitate într-o presiune directă asupra zonei euro. Datoria publică, fragilitatea bancară, competitivitatea divergentă și neîncrederea piețelor au arătat că regulile bugetare nu sunt suficiente atunci când încrederea dispare și când costurile ajustării sunt distribuite inegal între state. Grecia, Spania, Portugalia și Italia au concentrat tensiunile unei uniuni monetare obligate să aleagă între disciplină, solidaritate și continuitate instituțională. Intervențiile Băncii Centrale Europene au reconstruit treptat încrederea, dar au arătat și că modelul european reacționează adesea prin soluții inovatoare apărute sub presiunea crizei, nu prin mecanisme pregătite din timp.

Odată depășită faza cea mai acută a crizei Zonei Euro, problema convergenței reale a rămas în centrul transformării europene. Integrarea economică nu produce automat reducerea decalajelor dintre state și regiuni, iar piața unică nu generează aceleași efecte acolo unde infrastructura, capitalul uman, calitatea instituțiilor și capacitatea administrativă sunt inegale. Politica de coeziune și extinderea către economiile central și est-europene au creat oportunități istorice de recuperare, dar aceste oportunități au depins de capacitatea internă de organizare. România devine relevantă prin diferența dintre accesul la resurse și capacitatea de a le transforma în competitivitate, productivitate și valoare adăugată internă.

Investițiile străine directe ilustrează această diferență cu o claritate specială. Intrările de capital pot aduce tehnologie, management, conectare la lanțuri internaționale și creștere a productivității, dar efectele lor rămân fragile atunci când firmele locale nu reușesc să învețe, când forța de muncă nu dispune de competențe adecvate sau când instituțiile nu pot susține transferul de valoare către

economia gazdă. Dezvoltarea nu depinde doar de capitalul atras, ci de densitatea legăturilor create între investiție, educație, firme autohtone, inovare și politici publice. În lipsa acestor conexiuni, integrarea economică poate crește deschiderea fără a produce o transformare structurală suficient de profundă.

Inegalitățile de venit și decalajele regionale adaugă o presiune socială care pune la încercare promisiunea europeană a coeziunii fără uniformizare. Europa a încercat să reducă diferențele dintre centru și periferie fără să anuleze diversitatea teritorială, dar costurile transformării economice nu sunt suportate egal de regiuni, generații și clase sociale. Politicile de coeziune pot accelera recuperarea, însă nu pot compensa singure administrații slabe, infrastructură insuficientă, educație inegală sau strategii economice lipsite de continuitate. În această zonă se vede cel mai bine că integrarea europeană oferă cadrul, dar dezvoltarea rămâne dependentă de capacitatea internă de a folosi acel cadru.

Politica Agricolă Comună exprimă, într-o formă sectorială, aceeași trecere de la stabilizare la adaptare. Pornită din nevoia de securitate alimentară, stabilizare a veniturilor agricole și protecție a producției interne, PAC a fost obligată să răspundă excedentelor, costurilor bugetare, cerințelor de calitate, presiunilor de mediu și schimbărilor în comportamentul consumatorilor. Reformele succesive, înverzirea și strategia "Farm to Fork" arată cum o politică europeană veche este împinsă să se reinventeze. Hrana nu mai este tratată doar ca producție suficientă, ci ca rezultat al unui sistem în care agricultura, sănătatea, clima, biodiversitatea, prețurile și încrederea consumatorului se întâlnesc.

Pandemia COVID-19 a modificat intensitatea acestei discuții, deoarece a arătat cât de vulnerabilă devine o economie foarte integrată atunci când fluxurile logistice, mobilitatea, lanțurile de aprovizionare și serviciile publice sunt întrerupte simultan. Transportul maritim, accesul la materii prime, energia și securitatea alimentară au demonstrat că eficiența bazată exclusiv pe costuri reduse poate deveni insuficientă atunci când reziliența lipsește. Europa a fost obligată să regândească raportul dintre deschidere și autonomie, dintre comerț și securitate, dintre integrarea globală și capacitatea de a rezista unor șocuri care se transmit rapid prin infrastructuri economice interdependente.

Schimbările climatice au adus o formă de risc care nu mai poate fi tratată ca episod temporar, deoarece afectează simultan agricultura, transportul, energia, industria, consumul și finanțele publice. Tranziția verde cere investiții, reglementare, inovare și schimbare comportamentală, dar distribuția costurilor ei poate produce tensiuni sociale puternice dacă firmele, gospodăriile și regiunile vulnerabile sunt lăsate fără mecanisme reale de adaptare. Modelul european este testat aici în capacitatea sa de a transforma sustenabilitatea din obiectiv normativ în proces economic credibil, susținut de infrastructură, competențe, finanțare și acceptare socială.

Digitalizarea și inteligența artificială modifică, în paralel, raportul dintre muncă, capital, productivitate și cunoaștere. Tehnologia poate crește eficiența, poate reorganiza firmele și poate deschide forme noi de inovare, dar nu produce automat dezvoltare atunci când competențele digitale sunt insuficiente, când organizațiile rămân rigide sau când instituțiile folosesc datele superficial. Europa trebuie să recupereze decalaje tehnologice fără să abandoneze protecția drepturilor, calitatea muncii și echilibrul social care îi definesc identitatea economică. Această condiționare face ca transformarea digitală să fie mai mult decât o schimbare tehnică: ea devine un test al capacității instituționale și educaționale.

Economia circulară și inovarea frugală completează această transformare printr-o schimbare a modului în care este înțeleasă competitivitatea. Crizele recente au arătat limitele unui sistem dependent de materii prime abundente, energie ieftină și lanțuri globale perfect funcționale. Reducerea risipei, reutilizarea resurselor, proiectarea unor soluții simple și eficiente și reconstrucția valorii în interiorul ciclurilor productive devin componente ale unei economii europene care trebuie să își păstreze nivelul de trai fără a reproduce aceleași vulnerabilități materiale. În această direcție, eficiența nu mai înseamnă doar cost minim, ci capacitate de adaptare cu resurse limitate.

Comparația cu modelul american și cu modelul asiatic accentuează poziția dificilă a Europei în economia globală actuală. Statele Unite premiază viteza, riscul, mobilitatea capitalului și performanța individuală, acceptând niveluri mai mari de inegalitate. Economiiile asiatice au demonstrat capacitate de coordonare strategică și mobilizare rapidă a resurselor, adesea în cadre politice mai rigide. Europa nu poate câștiga prin imitarea acestor modele fără să își piardă specificul. Forța ei rămâne capacitatea de a combina piața, statul, democrația și protecția socială, dar această combinație trebuie modernizată într-un ritm mult mai alert decât în deceniile anterioare.

Parcursul științific prezentat în teza de abilitare urmărește această transformare a modelului european dinspre fundamentele monetare ale reconstrucției postbelice către provocările economiei digitale, sustenabile și fragmentate geopolitic. Coordonarea macroeconomică, crizele zonei euro, inegalitățile, investițiile străine directe, decalajele regionale, securitatea alimentară, transportul, inovarea, economia circulară și inteligența artificială sunt abordate ca forme diferite ale aceleiași presiuni istorice asupra Europei: menținerea competitivității într-o lume dominată de șocuri, tehnologie și rivalități sistemice, fără renunțarea la coeziune socială, libertate politică și responsabilitate instituțională. Modelul european rămâne o construcție deschisă, obligată să își depășească propriile limite într-o economie globală care nu mai oferă timp pentru ajustări lente.